

Параўнальная часціца **як**, з дапамогай якой рэалізуюцца сказы таўталагічнага характару, указвае на тое, што прадмет ці асоба не вылучаюцца з групы аднародных прадметаў ці асобаў, а з'яўляюцца звычайнымі: *Дзеўка як дзеўка. І тварам не горшая за другіх, і рукі ёсць* (А.Кудравец); *У яго і хата як хата, і жонка як жонка, і дзеці як дзеці* (А.Чарнышэвіч); *Хадоська недаверліва ўгледзелася ў Захарыху і паспакайнела – нічога страшнага, жанчына як жанчына. Не старая, не худая, твар, як у другіх жанок* (І.Мележ).

Як сведчаць прыклады, такія канструкцыі заключаюць мадальнае значэнне звычайнасці, а часам і маюць пры сабе «звычайны» кантэкст.

Спалучэнні, утвораныя шляхам паўтору назоўнікаў з дапамогай часціцы **як**, могуць функцыянаваць не толькі як двухсастаўныя канструкцыі, але ўжывацца ў якасці іменнага выказніка двухсастаўных няпоўных сказаў з адсутным дзейнікам, які лёгка падразумяваецца з моўнай сітуацыі ці кантэксту: – *Ну, як вам, калега, спадабаліся паненкі? – Ну, што ж? Дзяўчаты як дзяўчаты* (Я.Колас).

У іншых кантэкстах канструкцыі «назоўнік + як + назоўнік» могуць выкарыстоўвацца як сінтаксічна непадзельныя спалучэнні, што выконваюць ролю іменнага выказніка пры дзейніку, выражаным іншым словам: – *Дзеці ж у цябе, дурьла ты, думаю, маці старая, жонка, ды і сам ты хлопец як хлопец, калі не п'яны...* (Я.Брыль); *З выгляду Старыца – вёска як вёска, такіх шмат у Беларусі* (Т.Хадкевіч).

Спалучэнні «назоўнік + дык + назоўнік», як сведчыць фактычны матэрыял, не ўтвараюць прэдыкатыўнага ядра двухсастаўных сказаў, а могуць функцыянаваць парознаму.

Па-першае, як сінтаксічна непадзельныя канструкцыі ў ролі галоўнага члена аднасастаўнага сказа са значэннем унутранага згоды, прыняцця, дапушчэння: *І народ, праўда, стаў адчайны. Смерць дык смерць, а за сваё кожны гатоў стаяць* (К.Крапіва).

Па-другое, як сінтаксічна непадзельныя спалучэнні ў ролі выказніка ў няпоўных двухсастаўных сказах з прапушчаным дзейнікам, які падразумяваецца з кантэксту, дзе спалучэнні, як правіла, даюць ацэнку, паказваюць на выключнасць якасці: – *Вось хлопец дык хлопец! – нібы жартам звярнуўся да зяця Гаранскі. – Цяпер такіх днём з агнём нялёгка знайсці* (Р.Сабаленка); *Хамовіч глядзіць услед Алімпіе. – От баба дык баба... Як печ* (Р.Мурашка).

Па-трэцяе, у функцыі выказніка двухсастаўных сказаў: *Лявон таксама пільна глядзеў на старшыню. Зірнуў на Зосю і ні то ёй, ні то самому сабе сказаў: – От гэта чалавек дык чалавек. От гэта людзі дык людзі!* (Р.Сабаленка).

Як відаць з прыведзеных прыкладаў, такія спалучэнні нярэдка маюць у прэпазіцыі часціцы **вось (от)**, якія інтанацыйна вылучаюцца гаворачым.

Такім чынам, падсумоўваючы назіранні, адзначым, што сінтаксічныя канструкцыі, утвораныя шляхам паўтору аднаго і таго ж назоўніка, вылучаюцца структурнай і семантычнай разнастайнасцю. Функцыі іх залежаць ад пэўных умоў: адны з іх выступаюць як двухсастаўныя сказы з галоўнымі членамі, выражанымі адным і тым жа назоўнікам; другія выкарыстоўваюцца як сінтаксічна непадзельныя спалучэнні ў ролі іменнага выказніка. Сустрэкаюцца яны звычайна ў мове персанажаў мастацкіх твораў, вызначаюцца нярэдка эмацыянальна-экспрэсіўным каларытам.

Літаратура

1. Рословец, Я.И. Предложения, формирующиеся путем лексических повторов имен существительных / Я.И.Рословец // Ученые записки МГПИ. – № 296. – М., 1968. – С. 98–105.

Д.В.Дзятко (Мінск, БДПУ)

ПЕРЫЯД МАДЫФІКАВАНАГА АНТЫПУРЫЗМУ Ў РАЗВІЦЦІ БЕЛАРУСКАЙ МАТЭМАТЫЧНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ І ТЭРМІНАГРАФІІ

Перыяд мадыфікаванага антыпурызму ў развіцці беларускай матэматычнай тэрміналогіі (1950-я г. – наш час) характарызуецца дыфузіяй элементаў тэрміналагічнага пурызму і антыпурызму ў складаецца з двух асноўных этапаў.

Першы этап (1950-я г. – 1990 г.) вызначаецца інтэнсіўнай інтэрнацыяналізацыяй тэрміналогіі з выразнай тэндэнцыяй да русіфікацыі на ўсіх моўных узроўнях [6, с. 59], што праявілася ў пасрэдніцтве рускай мовы пры запазычванні інтэрлексаў. Меркаванне адносна таго, што «ў пасляваенны ж час (канец 40-х – 50-я гады) <...> амаль поўнасцю адмаўляюцца запазычванні і нават замяняюцца раней асвоеныя лексічныя запазычванні словамі з роднай мовы» [13, с. 25] у дачыненні да беларускай матэматычнай тэрміналогіі, на наш погляд, аберацыйнае і неабгрунтаванае. Як справядліва заўважае А.А.Лукашанец, спецыфічнай асаблівасцю беларускага словаўтварэння гэтага перыяду «з'яўляецца незвычайная актывізацыя іншамоўных па паходжанню словаўтваральных элементаў і іншамоўных слоў, якія ўключаюцца ў працэс словаўтварэння ў якасці матывавальнай базы» [5, с. 22]. На гэтым этапе развіццё словаўтваральнай сістэмы беларускай мовы «характарызуецца як рух звонку <...> з адначасовым унутрымоўным расшырэннем (з арыентацыяй на знешнія (рускія) узоры)» [6, с. 61]. Русіфікатарская тэндэнцыя ў палітыцы цэнтра, у многім абумоўленая тым, што «ўкраінская і беларуская мовы, а таксама мовы рэспублік Сярэдняй Азіі былі выключаны з групы перспектыўных моў» [7, с. 51], мела вынікам утварэнне тэрмінаадзінак паводле мадэлей, уласцівых рускай мове.

Відавочна, што дынаміка падрыхтоўкі тэрміналагічных слоўнікаў наглядна адлюстроўвае не столькі тэрмінатворчую дзейнасць, колькі моўную сітуацыю і ўмовы функцыянавання беларускай мовы. Матэматычная тэрміналогія гэтых гадоў прадстаўлена шэрагам вучэбных праграм (і створаных пад іх падручнікаў), а таксама акадэмічным выданнем «Слоўнік па матэматыцы: Праект для абмеркавання» (1967 г.), якое ўключала 637 слоўнікавых артыкулаў і было вытрымана ў агульных тэндэнцыях названага перыяду. Прычына нізкай тэрміналагічнай актыўнасці – агульны сацыяльна-палітычны ўмовы ў краіне і адсутнасць у пасляваеннай Беларусі адзінага каардынацыйнага цэнтра па ўнармаванні і распрацоўцы тэрміналагічнай лексікі.

Важную ролю ў развіцці беларускай тэрміналогіі адыграла стварэнне ў Інстытуце мовазнаўства АН БССР сектара тэрміналогіі (1955 г.) і Тэрміналагічнай камісіі (1980 г.), якая складалася з дзевяці секцый і асноўнай мэтай мела распрацоўку тэарэтыка-метадычных асноў упарадкавання тэрміналогіі. Праца Тэрміналагічнай камісіі, якая ў 1991 г. была ператворана ў Рэспубліканскую тэрміналагічную камісію пры АН Беларусі, заклала лінгвістычны падмурак у інтэнсіўнае развіццё беларускай тэрміналогіі на працягу наступнага этапу.

Другі этап у развіцці беларускай матэматычнай тэрміналогіі перыяду мадыфікаванага антыпурызму пачынаецца з прыняццем Закона «Аб мовах у Беларускай ССР» (1990 г.) і вызначаецца тэндэнцыяй да маніфестацыі спецыфічных рыс нацыянальнай мовы (што знаходзіць аналогію ў тэрмінатворчасці 1920-х гг.) у спалучэнні з тэндэнцыяй да інтэрнацыяналізацыі (суадноснай з аналагічнай тэндэнцыяй 1950-х – пач. 1990-х гг.), абумоўленай узмацненнем ролі англійскай мовы ў міжнароднай камунікацыі [6, с. 61–67]. Абедзве тэндэнцыі ў іх спалучэнні з’яўляюцца канструктыўнымі, паколькі арыентацыя на ўласнамоўныя рэсурсы дазваляе тэрмінасістэме гарманічна ўваходзіць у сістэму мовы ўвогуле, а выкарыстанне інтэрнацыянальных элементаў дазваляе не толькі максімальна уніфікаваць міжнародную тэрміналогію, але і ліквідаваць некаторую змацыйную матываванасць, уласціваю тэрмінаадзінкам, утвораным на базе агульнаўжывальных лексем.

На сучасным этапе навукова-тэхнічную тэрміналогію фіксуюць розныя тэрмінаграфічныя выданні, канцэпцыі якіх выразна адрозніваюцца. У сферы намінацыі тэрмінаў фактычна сутыкнуліся два антаганістычныя метадалагічныя кірункі: **«рэфарматарскі»** [4; 8; 11; 14 і інш.] і **«традыцыяналісцкі»** [2; 12 і інш.].

«Рэфарматарскі» кірунак характарызуецца выкарыстаннем сродкаў нацыянальнай мовы: дыялектнай і гістарычнай лексікі, асаблівасцей словаўтварэння, фанетыкі і г.д. з выразнай пурыстычнай тэндэнцыяй у дачыненні да рускамоўнага ўплыву. **«Традыцыяналісцкі» («наматыўны») кірунак** вызначаецца фарміраваннем і прэзентацыяй тэрмінасістэмы на аснове сродкаў і спосабаў, аптымальных для перыяду мадыфікаванага антыпурызму.

Да спецыфічных асаблівасцей **«рэфарматарскага»** кірунку адносяцца:

1) актывізацыя тыпова нацыянальных афіксаў:

а) суфікса **-льн-** пры ўтварэнні ад’ектываў са значэннем функцыі аб’екта наймення: *апраксімавальны, дыферэнцавальны, сумавальны* і інш.;

б) суфікса **-оўн-** пры ўтварэнні прыметнікаў са значэннем якасці аб’екта наймення: *інтэгрэоўны, нармоўны, рацыяналізоўны* і інш.;

в) суфікса **-н-** у тэрмінах са значэннем знешняга ўздзеяння на аб’ект наймення: *ануляваны, інтэрпаляваны, руханы* і інш.;

г) суфікса прыметнікаў **-ав-** (**-ов-**) на месцы аналагічных рускіх **-н-, -очн-:** *квадратовы > квадратный; выбаркавы, выбарковы > выборочный; клеткавы > клеточный* і інш.;

д) суфіксаў **-ава-** (**-ява-**) у дзеясловах і яго формах (інфінітывах і дзеепрыметніках) і аддзеяслоўных назоўніках: *дэкадаванне, камбінаваны, камутаваць, квадраваць* і інш.;

е) суфікса **-н-** як адэквата англ. **-al:** *прапарцыйны > proportionality*.

2) прыярытэт марфалагічнай дэрывацыі перад марфалага-сітаксічнай: *дзеліва, зменшыва, сечыва, цечыва*;

3) пераацэнка неўласцівых беларускай мове лексем і канструкцый: *адлюстраванне > адвображанне; крата(ы) > рашотка; мнагасклад > мнагачлен; прагрэсія бясконца спадальная > прагрэсія бесканечна ўбываючая; прыкмета > прызнак; раўнабочны > раўнабедрны; раўнанне > ураўненне; спаданне > убыванне; ступеняванне > узвядзенне ў ступень; хуткасць > скорасць* і г.д.

Для **«традыцыяналісцкага»** кірунку ўласціва:

1) імкненне максімальна захаваць моўнае афармленне тэрмінаў, прынятае ў 1933 –

1980-я гг., што праявілася ў адноснай пашыранасці:

а) суфіксаў **-уч-** (**-юч-**) у тэрмінах са значэннямі функцыі аб’екта наймення і якасці аб’екта наймення: *вядучы, рухаючы, убываючы* і інш.;

б) суфікса **-ем-** у тэрмінах са значэннем знешняга ўздзеяння на аб’ект наймення: *дыферэнцыруемы, мадэліруемы, фарміруемы* і інш.;

в) суфіксаў **-н-, -ачн-** на месцы суадносных рускіх **-н-, -очн-:** *квадратны > квадратный, выбарачны > выборочный, клетачны > клеточный* і г.д.;

г) суфіксаў **-ырава-** (**-ірава-**) у дзеясловах і яго формах (інфінітывах і дзеепрыметніках), аддзеяслоўных назоўніках і прыметніках: *канкурыравальны, мадэліраванне, функцыяніраваць* і інш.;

д) суфікса **-анальн-**, як адпаведніка англ. **-al:** *прапарцыянальны*;

2) прыярытэт марфалага-сітаксічнай дэрывацыі перад марфалагічнай *аднімаемае, дзялімае, складаемае* і інш.;

3) шырокае выкарыстанне нехарактэрных для беларускай мовы лексічных сродкаў і канструкцый (гл. пункт 3 у асаблівасцях рэфармацыйнага кірунку).

Відавочна, што ў нармальным умовах нацыянальны тэрмінатворчы працэс павінен балансавацца, з аднаго боку, пурыстычнай, а з другога – міжнароднай уніфікацыйнай тэндэнцыяй. У шэрагу тэрміналагічных выданняў [1; 4; 9–10 і інш.] назіраецца дынаміка да спарадычнага спалучэння паасобных прыкмет абодвух існуючых кірункаў. Гэтая дынаміка, характэрная для большасці існуючых тэрмінасістэм, нярэдка дэтэрмінуецца недастатковай лінгвістычнай падрыхтоўкай аўтараў-укладальнікаў і вядзе да пашырэння дублетнасці ў тэрміналогіі [15]. Разам з тым роля названых выданняў у сучаснай лексікаграфіі, нягледзячы на іх асобныя заганныя рысы, не павінна, на наш погляд, адназначна прызнавацца негатыўнай, паколькі ўкладанне *любых* слоўнікаў спрыяе тэрміналагічнай стандартызацыі і нармалізацыі спецыяльнай лексікі.

Літаратура

1. Ахраменка, В.К. Руска-беларускі слоўнік матэматычнай тэрміналогіі / В.К.Ахраменка. – Мінск: БДУ, 1991. – 44 с.

2. Воднеў, У.Т. Малы матэматычны слоўнік / У.Т.Воднеў, А.Ф.Навумовіч, Н.Ф.Навумовіч. – Мінск: Універсітэцкае, 1994. – 144 с.

3. Дзятко, Д.В. Беларуская матэматычная тэрміналогія: станаўленне, структура, функцыянаванне: манаграфія / Д.В.Дзятко; нав. рэд. П.А.Міхайлаў. – Мінск: БДПУ, 2009. – 192 с.

4. Латоцін, Л.А. Руска-беларускі слоўнік матэматычных тэрмінаў / Л.А.Латоцін. – Магілёў: МДПІ, 1994. – 228 с.

5. Лукашанец, А.А. Актыўныя працэсы ў сучасным беларускім словаўтварэнні / А.А.Лукашанец // Беларуская мова ў другой палове XX стагоддзя: матэрыялы Міжнар. навук. канф. // НАН Беларусі, БДУ; рэдкал.: Л.І.Сямешка, М.Р.Прыгодзіч (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 1998. – С. 19–27.

6. Лукашанец А.А. Сучасныя працэсы ў словаўтварэнні беларускай мовы: да праблемы міжмоўнага збліжэння і адштурхоўвання / А.А.Лукашанец // Мовазнаўства. Літаратура. Культуралогія. Фалькларыстыка: XIII Міжнар. з’езд славістаў (Любляна, 2003): дакл. белар. дэлегацыі / НАН Беларусі, Беларускі камітэт славістаў. – Мінск: Беларуская навука, 2003. – С. 52–69.

7. Масенко, Л.Г. Мова і суспільства: посткалоніяльны вимір / Л.Г.Масенко. – Київ: Академія, 2004. – 163 с.

8. Матэматычная энцыклапедыя / гал. рэд. В.Бернік. – Мінск: Тэхналогія, 2001. – 496 с.

9. Руска-беларускі матэматычны слоўнік / склад. Г.Я.Лабачэня, А.М.Шчыракоў. – Мінск: МДПІ, 1993. – 21 с.

10. Руска-беларускі слоўнік матэматычных тэрмінаў / склад. Г.М.Сендер, Т.А.Страчук. – Брэст: БрДПУ, 1994. – 20 с.

11. Русско-белорусский математический словарь / Я.В.Радыно [и др.]; под общ. ред. Я.В.Радыно. – Минск: Вышэйш. шк., 1993. – 239 с.

12. Русско-белорусский словарь математических, физических и технических терминов / под ред. Н.Н.Костюковича. – Минск: БелЭн, 1995. – 512 с.

13. Струкава, С.М. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка па нафта- і газздабычы: вучэб. дапам. / С.М.Струкава. – Наваполацк: ПДУ, 2004. – 300 с.

14. Тэрміналагічны слоўнік па вышэйшай матэматыцы для ВНУ / Т.Сухая [і інш.]. – Мінск: Навука і тэхніка, 1993. – 183 с.

15. Шахоўская, С.У. Дублетнасць у беларускай фізічнай тэрміналогіі / С.У.Шахоўская // Культура рэчы ў умовах білінгвізма: стані, інавацыйныя тэхналогіі: матэрыялы II Міжнарод. навуц. конф., Мінск, 3–4 студзеня 2005 г. / БГПУ; рэдкал.: В.Д.Старічэнка [і др.]. – Мінск: БГПУ, 2005. – С. 174–177.

А.І.Забаштанская (Мінск, БДПУ)

ВАРЫАНТНАСЦЬ ВЫБУХНЫХ У БЕЛАРУСКАЙ ДЫЯЛЕКТНАЙ МОВЕ

Аб'ектам увагі ў дадзеным артыкуле з'яўляюцца фанематычныя варыянты, якія адрозніваюцца выбухнымі фанемамі. Крыніцай матэрыялу паслужылі карты ЛАБНГ [1] і шэрагу рэгіянальных слоўнікаў.

/t/ → /k/: *штанда́ры* – *шканда́ры* 'штандары', 'падмурак у хаце', *ло́таць* – *ло́каць* 'лотаць', *лата́це* – *лока́тыце* 'тэк', *тлу́стае* – *клу́стае* (пра мяса), *тлу́стасць* – *клу́стасць*, *тлушч* – *клушч*, *тлу́мак* – *клу́мак* 'клунак', *жоўтля́к* – *жоўкля́к* 'насеннік, жоўты агурок', параўн. *жоўкнучь*. Варыянты *клу́стае*, *клу́стасць*, *клушч*, *клу́мак* – славяна-балтыйскія інавацыі, рэфлексы *dl > gl [2], верагодна, запазычаныя з польскай. Фанематычная варыянтнасць, звязаная з указанай зменай, вядома яшчэ племянным дыялектам усходніх славян [3] і звязана ў першую чаргу з заходнеславянскім суперстратам у мове старажытных жыхароў Наўгародчыны.

/t/ → /k/: *ты́рса* – *кі́рса* 'пілавінне'.

/k/ → /t/: *бакла́жка* – *батла́жка* 'бутэлька', 'дзягцярка, пасудзіна для дзёгцю', *сорокня́* – *соротня́* 'сорак снапоў'. Мадыфікаваны варыянт *батлажка*, хутчэй за ўсё, з'явіўся пад уплывам слова *бутэлька*.

/g/ → /b/: *бэ́гна* – *бэ́бна* 'топкае балота', *бэ́біны* 'дрыгва', *жылду́ці* – *жылбуці́* 'матэрыял для пляцення кошыкаў', *жылду́ць* – *жылбу́ць* 'вітка, прут з лазы, вярбы ці лясчыны', параўн. літ. *žilgas* 'разнавіднасць вярбы', *гі́заўка* – *бы́заўка* 'здрок'. Фанематычныя варыянты каранёў *гі́з-* і *быз-* суіснуюць у літоўскай мове, параўн. літ. *byzdėlė* 'тэк', *gizūti* 'лётаць, кусаць'. Варыянт *бэбна*, па ўсёй верагоднасці, з'яўляецца вынікам прагрэсіўнай дыстактнай асіміляцыі аказіянальнага характару.

/b/ → /d/: *няздрэ́бны* – *нездрэ́дны*, *нездрэ́дны* 'нязграбны', *бурбулі́* – *бурдулі́* 'пухіры (на вадзе)'. У дадзеным выпадку назіраецца дыстактная асіміляцыя (*бурбалкі?*), лексема гукапераймальнага паходжання, а такія словы характарызуюцца няўстойлівым фанемным складам і найбольш схільныя да розных мадыфікацый нерэгулярнага характару.

/p/ → /k/: *шы́пата́* – *шы́ката́* 'ігліца', *пу́ха* – *ку́ха* 'пятка яйца', *парплі́ца* – *парклі́ца* 'металічная планка ў адтуліне верхняга жарна', *лапчы́вы* – *лакчы́вы* 'прагны да яды', *лапчы́вая* – *лакчы́вая* 'пражэрлівая (карова)', *пляву́згаць* – *кляву́згаць*.

/k/ → /p/, /p'/: *палу́кашак* – *палу́пышак* 'палукаш', *закру́та* – *запру́та* 'закрутка', *жоўтля́к* – *жоўпля́к* 'насеннік, жоўты агурок'. Калі варыянтнасць /t/ – /k/ відавочна развілася на праславянскай глебе, то прыведзеныя прыклады з'яўляюцца пазнейшай вузкарэгіянальнай інавацыяй.

/k/ → /p'/: *кі́рса* – *пі́рса* 'пілавінне'.

/d/ → /g/ (r): *штанда́ры* – *штандары́* 'штандары', *вяндлі́на* – *вяндлі́на* 'вэнджанае мяса'. Варыянт *вяндлі́на*, хутчэй за ўсё, узнік на польскай дыялектнай глебе, дзе ў некаторых гаворках назіраецца рэфлекс *dl > gl [2].

/g/ → /d/: *драбясці́ць* – *драбясці́ць* 'паціць, прымацоўваць латы да крокваў', 'прымацоўваць паплёт паверх саломы', *дрэ́бест* – *дрэ́бест*, *драбля́ст* 'латы ў страсе, дошкі ці жэрдкі, якія кладуцца ўпоперак крокваў', 'паплёт (у страсе паверх саломы), параўн. літ. *grebėstas* 'тэк', *праму́га* – *праму́да* 'запечак', *дру́ца* – *дру́ца* 'панцак, буйныя крупы з ячменю', 'ячныя крупы', 'каша з ячных круп'.

/t/ → /p/, /p'/: *трам* – *прам* 'апорная бэлька пад столлю', *патэ́льня* – *папэ́льня*. У апошнім выпадку відавочны ўплыў народнай этымалогіі.

/p/ → /t/: *парплі́ца* – *партлі́ца*.

/b/ → /k/: *бручка́ ўнік* – *кручка́ ўнік* 'бручкоўнік', *бру́чка* – *кру́чка*.

/k/ → /d/: *сівакра́ка* – *сівадра́ка*(a). Верагодней за ўсё, варыянты паходзяць ад розных каранёў [4].

Прычынай варыянтнасці ў наступных выпадках з'яўляецца амафанічнасць каранёў – балцкіх або праславянскіх.

/k/ – /d/: *ку́чка* – *ду́чка* 'пячурка, ямка з боку печы, дзе сушаць што-н.'

/k/ – /b/: *ку́кса* – *бу́кса* 'бязрогая (пра карову)', параўн. літ. *bukša* 'бязрогая карова', 'чалавек без пальцаў'.

Як паказваюць назіранні, дадзеная з'ява мае месца ў дыялектнай мове пры засваенні моўных элементаў неславянскага паходжання ва ўмовах білінгвізму і адстратнага пранікнення. Фактычны матэрыял, прыведзены ў «Атласе субстратнай і заимствованной лексікі рускіх гаворак северо-запада» [5], ілюструе прыклады падобных змен на рускай дыялектнай глебе ў словах балтыйскага і балтыйска-фінскага паходжання: *кі́рза* – *ті́рза*, *кя́рега* – *тя́рега*. Блізкасць функцыянальных прыкмет, якая аб'ядноўвае «новую» і «старую» фанему, мінімізуецца, у дадзеным выпадку застаецца толькі адна функцыянальна значная ў перцептыўных адносінах прыкмета – наяўнасць змычкі пры ўтварэнні. Калі змена адбываецца ва ўмовах білінгвізму ці пры адстратным пранікненні, яе можна растлумачыць асаблівасцямі ўспрыняцця і інтэрпрэтацыі іншамоўнай фаналагічнай сістэмы. Падобная змена, на нашу думку, можа адбыцца і post factum. У тым выпадку, калі іншамоўнае слова пераходзіць з разраду адстратных з'яў у разрад запазычанняў, яно адпаведна пачынае займаць пэўнае месца ў лексічнай сістэме мовы ці дыялекту і для іх носьбітаў працягвае заставацца немагаварным. А гэта, у сваю чаргу, адкрывае дадатковыя магчымасці для народнай этымалогіі, а таксама розных кантамінацыйных і камбінаторных працэсаў нерэгулярнага характару.